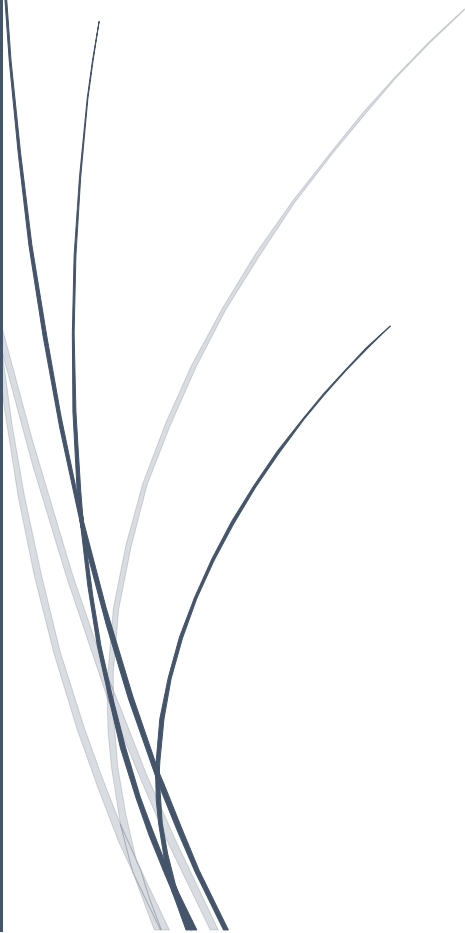

A dark blue vertical bar runs down the left side of the page. A blue arrow points to the right from this bar, containing the date.

01.03.2024

Handlingsplan for skolefravær

- bekymringsfullt fravær og
skolevegring ved Hemsedal skole

Several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep upwards from the bottom left corner of the page.

Marianne Ødegaard Muller

Handlingsplan for skolefravær – bekymringsfullt fravær og skolevegring ved Hemsedal skole

Skolefravær og skolevegring

Forskning viser at det er sammensatte forhold både hos den unge og den unges familie som kan være grunn til fravær. De individuelle faktorer og familiefaktorer kan imidlertid også trigges av forhold i skolen som:

- mobbing
- dårlig læringsmiljø
- høyt stress relatert til fag og aktiviteter i skolen.

På bakgrunn av dette er spiller skolen en sentral rolle i utviklingen av fraværsproblematikk. Det finnes mange ulike definisjoner av begrepet skolevegring. Dette kan forklares med at skolevegring ikke kan betraktes som en egen diagnose, men i stedet er et symptom på andre problemer. Dette kommer tydelig frem i Guri Holgersen og Kari Fasting (2017) sin definisjon av begrepet skolevegring, som sier: «Med skolevegring mener vi barn og unge som helt eller delvis er borte fra skolen uten gyldig grunn», og de poengterer også at vegringen skal forstås som et symptom på andre problemer. Hemsedal skole har valgt å bruke denne definisjonen fordi den omfatter alle elever med skolevegring uansett grunn, og samtidig fremhever den at skolevegring er et resultat av flere faktorer.

Grunnlag for fravær

Plikt til grunnskoleopplæring Utdanningsdirektoratet (2016) definerer fravær i grunnskolen slik: «Fravær i grunnskolen kan deles i dokumentert og udokumentert fravær. I grunnskolen er det to typer dokumentert fravær. Det er dokumentert fravær av helsemessige grunner og permisjon innvilget av skolen». Bakgrunnen for at det kun er disse to fraværsgrunnene som godtas i grunnskolen, er elevens plikt til å delta i opplæringen (Opplæringsloven § 2-1). Når eleven er borte av helsemessige årsaker, er melding fra foreldrene gyldig dokumentasjon. Dersom eleven skal være borte fra skolen av andre årsaker, skal foreldrene ha søkt om permisjon.

Gyldig og ugyldig fravær: En naturlig inndeling av skolefraværet kan være fravær med eller uten «gyldig grunn».

- GYLDIG FRAVÆR er sykdom, innvilget permisjon eller fravær grunnet forhold eleven og foreldrene ikke rår over.
- UGYLDIG FRAVÆR Dersom eleven har fravær uten foreldrenes viten og samtykke, vil det regnes som «ugyldig fravær». I tillegg regnes et hvert fravær som ugyldig inntil skolen har fått beskjed av foreldre om årsaken til fraværet og skolen har definert årsaken til fraværet som gyldig.

Det er vanlig at elever fra tid til annen blir syke og har noe fravær fra skolen. Imidlertid bør skolen og foreldre være oppmerksomme når fraværet går utover det som er normalt. Når fraværet er uvanlig høyt (f.eks. grunnet sykdom), kan det ikke automatisk betegnes som gyldig selv om fraværet er meldt av elevens foreldre. Skolen må undersøke årsaken til fraværet for å avdekke hvorvidt årsakene til fraværet er rimelige (f.eks. ved å undersøke om det foreligger legeattest).

Høyt fravær, uansett årsak, krever oppfølging fra skolen. Selv om årsaken er klart definert, vil mange elever trenge hjelp både faglig og sosialt. Det er også viktig å være klar over at barns helse henger nært sammen med deres psykososiale miljø, både på skolen, i familien og på fritiden. Hos elever med mye korttidsfravær er det viktig å vurdere om det henger sammen med elevens skolesituasjon eller livssituasjon ellers, også når foresatte dokumenterer og godkjenner fraværet.

Risikofaktorer

Dette er faktorer både ved barnet og barnets omgivelser som kan være med og bidra til, eller beskytte mot, utvikling av skolevegring.

Et barns oppvekstsvilkår kan virke både som risikofaktor og som beskyttende faktor. Foreldrenes sosioøkonomiske status, holdninger til skolen og oppdragerstil, skolens grad av tilpassing og tilrettelegging samt holdninger og verdier i vennekretsen er alle elementer som både kan støtte og utfordre barnet

Når et barn har mye fravær, er det ofte en sammensatt problemstilling der risikofaktorer hos eleven, i hjemmet, blant venner og/eller på skolen er mer omfattende enn de beskyttende faktorene.

Dersom **flere av risikofaktorene oppstår samtidig, er eleven ekstra utsatt**. Utdanningsdirektoratet har kommet med følgende eksempler på risikofaktorer for å forklare årsaken til skolefravær:

Risikofaktorer knyttet til eleven kan være:

- psykisk sårbarhet som angst, depresjon, atferdsforstyrrelser, lærevansker, prestasjonsangst, lav sosial kompetanse og ensomhet.

Risikofaktorer knyttet til familien kan være:

- psykiske lidelser hos foreldre, endringer i familiesituasjonen, fattigdom og lav sosioøkonomisk status, dårlige holdninger til skole, lav utdanning hos foreldre og familiekonflikter.

Risikofaktorer knyttet til skolen kan være:

- dårlig skolemiljø – både læringsmiljø og sosialt miljø, høyt fravær blant lærerne, lav kompetanse om barns psykiske helse, dårlige relasjoner mellom elever og lærer(e), dårlig skole–hjem-samarbeid og mobbing

Et barns iboende motstandskraft kan virke som en motvekt til de risikofaktorer som omgir det. Barn med motstandskraft fremstår med gode ressurser til å beskytte seg selv, og de viser en personlig robusthet og motstandsdyktighet mot risikable oppvekstforhold. Dette er barn som også klarer å finne beskyttende ressurser i sitt livsmiljø.

Skolevegring kan være knyttet til barn og unge med emosjonelle sårbarhet, som angst og depresjon. De kan på sin side være usikre på sin evne til å utføre faglige oppgaver og på å utvikle relasjoner med sine jevnaldrende. Dette kan medføre at de prøver å unngå skolen. Unngåelse kan være knyttet til elevens manglende evne til å håndtere stress på skolen. Skolevegring kan også være en reaksjon på krevende sosiale og faglige forhold på skolen. Studier viser at sammenhengen mellom angst og skolevegring er sterkere enn sammenhengen mellom depresjon og skolevegring. Barn og unge som blir henvist til andrelinjetjenesten for skolevegring, viser ofte alvorlige psykiske problemer. 50 prosent av de som blir henvist dit, har diagnoser som angstlidelser, depressiv lidelse eller begge deler.

Elever med skolevegring kan ha angst, men ikke alle elever med angst vegrer seg for å gå på skolen. Det betyr at det er noe mer som bidrar til skolevegringen enn angst, noe i tillegg, altså summen av ulike risikofaktorer. Skolevegring kan også oppstå uavhengig av angst eller andre psykiatriske diagnoser. I funn som er gjort er det 50 prosent av elever med skolevegring som ikke har psykiske problemer.

Opprettholdende faktorer og konsekvenser

Ved fravær over lengre tid vil det ofte oppstå konsekvenser og følelser som gjør det vanskelig for barnet å komme tilbake til skolen. Disse opprettholdende faktorene blir en ond sirkel som er vanskelig å bryte. Stort fravær kan bety at eleven mister:

- Tilhørighet til skolen, klassen og vennene – og dermed blir sosialt isolert.
- Eleven kan bli hengende etter faglig. Mangel på mestring samt en følelse av å mislykkes og være annerledes påvirker elevens selvbilde negativt.
- Når eleven ikke møter på skolen, er det vanskelig å avkrefte de negative tankene, og det oppstår lett økt angst og en følelse av maktesløshet. Opplevelsen av angst kan øke ytterligere idet elevene møter krav om oppmøte på skolen.
- Trivelige aktiviteter hjemme som dataspill og andre aktiviteter på internett kan virke som opprettholdende faktorer. **Spillingen trenger ikke være årsaken til fraværet, men arenaen kan bidra til økt fraværspromatikk.** Lave krav til barnet og mulighet for å gjøre kjekke ting hjemme i stedet for å gå på skolen er generelt å betrakte som opprettholdende faktorer.

Modellen til Thambirajah (figur 1) illustrerer de opprettholdende faktorene ved skolevegring

FIGUR 1 Opprettholdende faktorer ved skolevegring.

De opprettholdende faktorene som oppstår når barnet blir lenge borte fra skolen, kan også betraktes som konsekvenser av skolefraværet. Barnet blir påvirket emosjonelt, sosialt og faglig. På kort sikt kan dette føre til dårlige skoleprestasjoner, dårlig mestringsfølelse, stress, sosial isolasjon og familiekonflikter. Et stort skolefravær kan også gi langsiktige konsekvenser. Frafall fra videregående opplæring, manglende utdanning, utfordringer med å få jobb og økonomiske problemer er noen av dem. Angst og depresjon er også utfordringer som kan følge barnet inn i det voksne liv.

Hemsedal skole og Trafikklysmetoden

Hemsedal skole har utarbeidet rutine for de voksne på skolen til å identifisere, vurdere og gi respons på skolefravær, skolevegring og bekymringsfullt. Rutinen skal henge på døren på hvert trinnkontor.

1. Grønn: Vanlig og betegnes som ok med noe fravær. Legge til rette for å gi positiv tilbakemeldinger og informasjon til barn unge og foresatte
2. Gul: Signaliserer viktigheten av å følge med, snakke om fravær og samle nødvendig informasjon, slik at rett tiltak blir igangsatt om nødvendig
3. Rød: Indikerer behov for umiddelbar intervensjon og handling

Generelle rutiner ved fravær:

- Ved udokumentert fravær skal foresatte kontaktes omgående.
- Faglærere er ansvarlige for å føre timesfravær.
- Ved sammenhengende fravær over tre dager skal foresatte kontaktes.
- Ved fravær over 15 dager pr skoleår varsles kontaktlærere, ledelse og foresatte automatisk, kontaktlærer er ansvarlig for å ringe foresatte for samtale.
- Fravær for hver enkelt elev skal diskuteres en gang pr semester ved trinntid, trinnleder er ansvarlig for at dette gjennomføres og dokumenteres i referat, eventuelt journalføres i sikker sak hvis det skal følges opp videre. Her skal også sosiallærer delta.
- Fraværsoppfølging ligger inne som rutine i skolens årshjul.
- Alt arbeid med fravær skal journalføres i sikker sak.

Høyt/bekymringsfullt fravær:

Er fraværet forankret i noe kontaktlærer allerede er klar over? Eksempelvis idrettsrelatert, individuelle avtaler eller annet?

Hvis ja:

Ta en vurdering på sosial og faglig fungering hos eleven. Drøft videre om det er hensiktsmessig med møte med foreldre.

Hvis nei:

Kontaktlærer melder fravær til ressursteam, og drøfter med teamet. Deretter innkalles foresatte til samtale, der også en fra administrasjonen deltar. Det tas en vurdering om andre instanser skal involveres, husk da samtykke fra foreldre. Husk å loggføre i SS.

Alvorlig fravær:

Ubegrunnet høyt fravær hvor det er grunn til bekymring for faglig, sosialt og emosjonelle forhold

- Tett samarbeid med foreldre, daglig kontakt og journalføre i SS.
- Alltid inkludere ledelse v/ rektor og sosiallærer i saken
- Opprette samarbeid med aktuelle instanser
- Vurdere virkningsfulle tiltak